

Fra KI-tilpasning til fremtidens høyere utdanning

Innspill til Malthe-Sørenssen-utvalget fra Norwegian Sport Tech (NST)

Et arbeidslivs-, teknologi- og innovasjonsperspektiv

Avsender: Norwegian Sport Tech (NST)

Kontakt: Håvard K. Bjør

Dato: 2. september 2026

Norwegian Sport Tech ønsker å gi et supplerende innspill til utvalgets videre arbeid med kunstig intelligens i høyere utdanning.

Utvalgets foreløpige vurderinger viser etter vårt syn en god forståelse av hvor grunnleggende kunstig intelligens kan påvirke læring, undervisning, vurdering og arbeidsliv. Utvalget peker blant annet på at innholdet i utdanningene må tilpasses en utvikling som kan automatisere oppgaver og endre hvordan yrker utøves. Samtidig vil ferdigheter som kritisk og kreativ tenkning fortsatt være viktige.

Vi mener dette gir grunn til å stille et mer grunnleggende spørsmål:

Hvordan ville vi utformet høyere utdanning dersom vi ikke tok dagens modell som utgangspunkt, men startet med de teknologiske mulighetene og kompetansebehovene vi tror vil prege de kommende årene?

Poenget er ikke at dagens utdanningsmodell er feil. Men den bør utfordres mot utviklingen vi nå ser.

1. Hvordan ville vi bygget høyere utdanning i dag?

Diskusjonen om KI i utdanning tar naturlig nok utgangspunkt i dagens studieprogrammer, undervisningsformer, vurderingsformer og institusjoner. Spørsmålet blir gjerne hvordan disse skal tilpasses en situasjon der studenter og ansatte har tilgang til stadig bedre KI-verktøy.

Det er nødvendig, men vi mener det ikke er tilstrekkelig.

Utvalget bør også stille spørsmålet fra motsatt side:

Hvordan ville vi organisert læring, undervisning, vurdering og sertifisering dersom vi skulle bygget deler av høyere utdanning på nytt i dag, med KI som en naturlig del av studie- og arbeidslivet?

Utvalget peker selv på at KI sannsynligvis vil skape nye arbeidsmåter, nye faglige praksiser og mer automatisering. Samtidig er utviklingen vanskelig å forutsi, og innholdet i utdanningene må derfor justeres over tid.

Da bør vi også undersøke om det er tilstrekkelig å justere dagens modell, eller om enkelte deler av den bør organiseres annerledes.

2. Samspillet mellom menneske og KI

Utvalget bruker begrepet hybrid intelligens om kapasiteten en student og et KI-system oppnår i samspill.

Dette mener vi er et viktig spor som bør få større plass i den endelige utredningen.

For arbeidslivet vil det være viktig hva en kandidat er i stand til å få til når egen fagkunnskap, dømmekraft og kreativitet kombineres med gode KI-verktøy.

Det handler blant annet om å kunne:

- definere og strukturere gode problemstillinger
- vurdere hva man bør gjøre selv og hva KI kan brukes til
- kontrollere og etterprøve resultatene
- oppdage feil og svake forutsetninger
- bruke eget faglig skjønn
- bruke KI til å øke egen kapasitet uten å miste egen forståelse

Dette er mer enn å kunne bruke et KI-verktøy. Det handler om å kunne bruke teknologien godt innenfor sitt eget fagområde.

Vi mener utvalget bør vurdere om denne kompetansen bør bli en tydelig del av læringsutbyttet i flere utdanninger.

3. Vurdering bør svare på to spørsmål

Utvalget er opptatt av at universitetene fortsatt må kunne dokumentere hva studenten faktisk kan. Det er et viktig hensyn.

Når KI kan bidra vesentlig til en eksamensbesvarelse, blir det vanskeligere å vite hva kandidaten selv står bak. Utvalget anbefaler derfor blant annet mer bruk av kontrollerte eksamensformer og kontrollerte deler som supplement til andre vurderingsformer.

Vi mener samtidig at fremtidens vurderingsformer i større grad bør kunne svare på to forskjellige spørsmål:

Hva kan kandidaten selv?

Her må utdanningen kunne dokumentere faglig forståelse, resonneringsevne, kritisk tenkning, kommunikasjon og grunnleggende ferdigheter uten at KI gjør den sentrale delen av arbeidet.

Hva kan kandidaten få til med KI?

Her bør kandidaten kunne vise hvordan KI kan brukes til å analysere, utvikle og løse komplekse problemstillinger.

Begge deler er viktige.

Hvis man bare måler hva kandidaten kan uten KI, kan vurderingen etter hvert få mindre sammenheng med hvordan kunnskap faktisk brukes i arbeidslivet.

Hvis man bare vurderer resultatet med KI tilgjengelig, kan det på den annen side være vanskelig å vite om kandidaten har den faglige forståelsen som trengs for å vurdere resultatet.

Vi mener derfor at begge deler bør inngå i diskusjonen om fremtidens vurderingsformer.

4. Bruk KI til å styrke læringen

Utvalget peker på en viktig risiko ved generativ KI. En student kan levere et bedre resultat uten nødvendigvis å ha lært mer.

Utvalget omtaler blant annet risikoen for overflatisk læring, overavhengighet og det de kaller metakognitiv latskap, der studenter overlater analysering, vurdering og skapende arbeid til KI.

Dette mener vi er viktig.

Målet bør ikke være at KI skal gjøre mest mulig for studenten. Målet bør være å bruke KI slik at studenten lærer mer og får bedre mestring.

KI kan blant annet gi mer individuell tilbakemelding, flere muligheter til å øve, simulere situasjoner og tilpasse oppgaver og progresjon til den enkelte student.

Brukt riktig kan dette gi mer læring, ikke mindre.

Det bør derfor være et viktig spørsmål for utvalget hvordan vi kan bruke KI til å øke kvaliteten og omfanget av selve læringen, samtidig som studenten fortsatt må gjøre den delen av arbeidet som er nødvendig for å utvikle egen forståelse.

5. Lærerrollen kan endre seg

Utvalget anbefaler at fagmiljøene og de ansatte utvikler mer kompetanse i bruk av KI. Det er nødvendig.

Men vi mener det er grunn til å gå ett steg videre.

Hvis KI etter hvert kan ta en større del av oppgaver knyttet til forklaring, tilbakemelding, øving og individuell oppfølging, bør vi også spørre hvordan lærernes tid best kan brukes.

Det kan gi mer tid til faglig diskusjon, veiledning, prosjektarbeid, motivasjon, samarbeid, dømmekraft, etiske spørsmål og utvikling av gode faglige miljøer.

Dette trenger ikke å bety en svekkelse av lærerrollen. Det kan bety at lærerne får bruke mer tid på de delene av rollen hvor mennesker tilfører mest verdi.

6. Seks forslag til det videre arbeidet

1. Se på hvordan vi ville bygget deler av høyere utdanning i dag. Undersøk hvordan læring, undervisning og vurdering kunne vært organisert dersom KI var en naturlig del av utgangspunktet.
2. Gi samspillet mellom menneske og KI større plass. Se nærmere på hvilken kompetanse som kreves for å kombinere egen fagkunnskap og dømmekraft med KI, og hvordan dette kan læres og vurderes.

3. Vurder to former for kompetanse. Se på hvordan utdanningene kan dokumentere både hva kandidaten kan selv og hva kandidaten kan få til med relevante KI-verktøy tilgjengelig.

4. Prøv ut nye modeller i praksis. Legg til rette for forsøk der individuell tilpasning, simulering, KI-basert tilbakemelding og nye vurderingsformer prøves ut gjennom hele emner eller studieprogrammer.

5. Knytt utdanningene tettere til endringene i arbeidslivet. Se på hvordan nye arbeidsmåter og kompetansebehov kan fanges opp raskere og påvirke innholdet i utdanningene.

6. Mål faktisk læring og mestring. Nye læringsformer bør vurderes ut fra hva studenten faktisk forstår, husker, kan anvende og kan gjøre selvstendig, ikke bare kvaliteten på det som leveres.

Avslutning

Utvalgets foreløpige vurderinger viser etter vårt syn at norsk høyere utdanning står overfor noe mer enn et spørsmål om hvilke KI-verktøy som skal tillates og hvordan eksamen skal gjennomføres.

Det handler også om hva det vil si å være kompetent når KI blir en naturlig del av hvordan vi lærer, arbeider og løser problemer.

Utvalget peker allerede på mange av de sentrale delene av denne utviklingen. Det gjelder blant annet fagspesifikk KI-kompetanse, kritisk og kreativ tenkning, individuell tilpasning, simulering, hybrid intelligens og behovet for å sikre reell læring.

Vårt hovedinnspill er å trekke disse spørsmålene litt lenger.

Norsk høyere utdanning bør både tilpasse dagens system til KI og undersøke hvordan deler av systemet kunne vært bygget dersom vi startet med dagens teknologiske utvikling som utgangspunkt.

Det kan godt hende at mye av dagens modell fortsatt er riktig.

Men med den utviklingen vi nå ser, mener vi at dette bør undersøkes, ikke tas for gitt.

Norwegian Sport Tech (NST)
Håvard K. Bjør